

Іщенко Владислав Вікторович

викладач кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права НТУУ “КПІ”

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ ДЕКЛАРУВАННЯ
ДОХОДІВ ЗА НОВИМ АНТИКОРУПЦІЙНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ
УКРАЇНИ**

Обов'язок громадян декларувати свої доходи встановлено ч.2 ст.67 Конституції України від 28 червня 1996 р., відповідно до якої усі громадяни щорічно подають до податкових інспекцій за місцем проживання декларації про свій майновий стан та доходи за минулий рік у порядку, встановленому законом. Водночас, декларування доходів особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та тими, хто до них прирівнюється, має свої особливості.

З 1 січня 2012 р. набрала чинності ст.12 Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” від 7 квітня 2011 р. №3206-VI, відповідно до ч.1 якої особи, зазначені у п.1 та підп. “а” п.2 ч.1 ст.4 цього Закону, зобов'язані щорічно до 1 квітня подавати за місцем роботи (служби) (особи, що претендують на зайняття вказаних посад – до призначення чи обрання) декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік за формою, що додається до цього Закону. Особи, які не мали можливості подати до 1 квітня за місцем роботи (служби) декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік через перебування у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами або для догляду за дитиною, через тимчасову непрацездатність, перебування за межами України, під вартою, подають таку декларацію за звітний рік до 31 грудня. Особи, які не подали декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік із зазначених причин і звільняються з цього місця роботи, зобов'язані подати таку

декларацію до розірвання трудового договору.

Адміністративну відповідальність за порушення порядку декларування доходів особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та тими, хто до них прирівнюється, з 1 липня 2011 р. встановлено ч.1 ст.172⁶КУпАП. Порівняно з ч.1 ст.9 Закону України “Про боротьбу з корупцією” від 5 жовтня 1995 р. №356/95-ВР, яка встановлювала адміністративну відповідальність за подібні правопорушення до 1 січня 2011 р., склад адміністративного корупційного правопорушення, передбачений ч.1 ст.172⁶КУпАП, зазнав суттєвих змін.

По-перше, було суттєво змінено зміст діянь, що входять до об’єктивної сторони правопорушення у вигляді порушення порядку декларування доходів особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та тими, хто до них прирівнюється. На сьогодні з об’єктивної сторони правопорушення, передбачене ч.1 ст.172⁶КУпАП, може проявлятися лише у формі одного з наступних діянь:

1) неподання декларації про майно, доходи, витрати і зобов’язання фінансового характеру. При цьому в ч.1 ст.12 Закону “Про засади запобігання і протидії корупції” було встановлено новий термін щорічного декларування доходів особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та тими, хто до них прирівнюється – до 1 квітня. До 2012 р. цей термін було встановлено до 15 квітня (абз.1 п.2 постанови Кабінету Міністрів України “Про застосування статті 13 Закону України “Про державну службу” від 11 серпня 1995 р. №641).

2) несвоєчасне (тобто після 31 березня року, наступного за звітним) подання декларації про майно, доходи, витрати і зобов’язання фінансового характеру. Слід зауважити, що відповідальність за несвоєчасне подання декларації про майно, доходи, витрати та зобов’язання фінансового характеру до 1 липня 2012 р. антикорупційним законодавством України взагалі не була встановлена. Таким чином, законодавець усунув суттєву прогалину в цьому законодавстві.

Необхідно зазначити, що з 1 січня 2012 р. було розширено обсяг

декларування у зв'язку з введенням обов'язку декларування не лише майна, доходів та зобов'язань фінансового характеру, а й витрат.

Водночас в ч.1 ст.172^бКУпАП (порівняно з ч.1 ст.9 Закону “Про боротьбу з корупцією”) відсутня відповідальність за ще два можливих способи порушення порядку декларування майна, доходів, витрат та зобов'язань фінансового характеру: 1) подання неповних відомостей про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру; 2) подання неправдивих відомостей про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру. На нашу думку, таке звуження змісту об'єктивної сторони вказаного правопорушення з боку законодавця є невиправданим, оскільки робить декларування доходів формальним. Зокрема, особа може вчасно подати декларацію, вказавши в ній завідомо неправдиві дані, проте в її діях буде відсутній склад адміністративного корупційного правопорушення. Тому необхідно внести відповідні зміни до диспозиції ч.1 ст.172^бКУпАП, встановивши в ній відповідальність за подання у декларації неповних чи неправдивих відомостей про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру.

По-друге, змін зазнав суб'єктний склад правопорушення, передбаченого ст.172^бКУпАП. Його було розширено шляхом введення до числа суб'єктів даного правопорушення посадових осіб юридичних осіб публічного права. На даний час до суб'єктів правопорушень, передбачених ст.172^бКУпАП, належать лише особи, визначені в п.1 та підп. “а” п.2 ст.4 Закону “Про засади запобігання і протидії корупції”: 1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: а) Президент України, Голова Верховної Ради України, його Перший заступник та заступник, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, віце-прем'єр-міністри України, міністри, інші керівники центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, та їх заступники, Голова Служби безпеки України, Генеральний прокурор України, Голова Національного банку України, Голова Рахункової палати, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Голова Ради міністрів

Автономної Республіки Крим; б) народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад; в) державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування; г) військові посадові особи Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів військових формувань; ґ) судді Конституційного Суду України, інші професійні судді, Голова, члени, дисциплінарні інспектори Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, службові особи секретаріату цієї Комісії, Голова, заступник Голови, секретарі секцій Вищої ради юстиції, а також інші члени Вищої ради юстиції, народні засідателі і присяжні (під час виконання ними цих функцій); д) особи рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, державної кримінально-виконавчої служби, органів та підрозділів цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, податкової міліції; е) посадові та службові особи органів прокуратури, Служби безпеки України, дипломатичної служби, митної служби, державної податкової служби; є) члени Центральної виборчої комісії; ж) посадові та службові особи інших органів державної влади; 2) з числа осіб, які для прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування – лише посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені вище, але одержують заробітну плату за рахунок державного чи місцевого бюджету. Проте у вказаному Законі, ні в КУпАП немає ні визнання посадової особи, ні перелік осіб, які належать до числа посадових, що викликає різні тлумачення та чимало проблем на практиці при застосуванні норми п.1 ч.1 ст.4 Закону “Про засади запобігання і протидії корупції”.

По-третє, зміни зазнала і санкція, яка може бути застосована за вчинення вказаного правопорушення – було понижено її нижню межу. Нині вона складає від 10 до 25 (до 1 січня 2011 р. – від 15 до 25) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Слід зазначити, що колізію між ст.12 Закону “Про засади запобігання і протидії корупції” та ст.13 чинного Закону України “Про державну службу” від 16 грудня 1993 р. №3723-ХІІ щодо порядку та обсягу декларування майна,

доходів, витрат та зобов'язань фінансового характеру і місця подання відповідної декларації було усунуто лише з 28 квітня 2012 р. Законами України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо впорядкування податкового декларування” від 24 квітня 2012 р. № 4661-VI та “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” від 17 травня 2012 р. № 4711-VI. Таким чином, законодавець чомусь знову повернувся до непотрібної, на нашу думку, практики подвійного декларування (до того ж, різного за обсягом та формами) доходів особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та тими, хто до них прирівнюється. Внаслідок цього знову можливе притягнення вказаних осіб різними органами адміністративної юрисдикції (органами державної податкової служби та місцевими судами) двічі до адміністративної відповідальності за порушення порядку кожного виду декларування доходів на підставі ст.164¹ та 172⁶КУпАП [1, с.167-168].

Слід зазначити, що в новому Законі України “Про державну службу” від 17 листопада 2011 р. №4050-VI, який набере чинності з 1 січня 2014 р., взагалі відсутні норми щодо декларування доходів державними службовцями.

Список використаних джерел:

1. Іщенко В. В. Проблемні питання притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері оподаткування в контексті прийняття Податкового кодексу України та перших змін до нього / В. В. Іщенко // Реформування податкової системи України відповідно до європейських стандартів : зб. матер. наук.-практ. конф., 28 жовтня 2011 р. – Ірпінь, 2011. – С. 163–168.